

A Vígyszínház—Pesti Színház 1979/1980. évi műsortervéről

A következő szezont is azok a törekvések jellemzik, amelyek az elmúlt években, Várkonyi Zoltán vezetése alatt, a két színház, illetve az egységes szellemű színházi vállalkozás tevékenységét egyre inkább meghatározták.

A klasszikus örökségből a Vígyszínház elsősorban olyan műveket tűz műsorra, amelyek a fővárosi közönség előtt kevésbé ismertek és amelyekkel a velük foglalkozó rendezőnek hite szerint újszerű és korszerű mondanivalója van. A jövő évadban ezt a műsorréteget két dráma képviseli: Heinrich von Kleist romantikus tragédiája, a *Homburg hercege*, és Csehov kevésbé ismert korai műve, a *Platonov* — Budapestten mindkettő ősbemutatónak számít. Ma, amikor a rendezők világszerte a kielégtetetlen klasszikus remekeken keresztül keresik a lehetőséget részben a színházi nyelv megújítására, részben a napi érdekességű üzeneteken túlmutató, egyszerre időszzerű és általánosan emberi mondanivalók kifejtésére, Kleist költői remeke a figyelem fókuszába került. Olyan művészek bízták rá legszemélyesebb elkötelezett gondolatokat, mint *Jean Vilar* vagy legújabbban *Peter Stein*. Az előbbinél Gérard Philipe alakította a címszerepet, a modernül ellentmondásos nagy szívű ifjú álmodozót, aki bár herceg és az udvar kegyeltje, szűknek érzi a rászabott társadalmi szerepet. Fegyelmetlenségével nyer meg egy sorsdöntő csatát, de épp ezért hadbírósg előtt kell felelnie. A halálos ítéletől összeomlik ugyan, de kénytelen elfogadni az uralkodó arisztokratikus-militarista erkölcsi kódexet — így végül kegyelmet nyer, de a homburgi herceg bőrében ezentúl egy meghasonlott, gerince ropant árny tengődik majd. Az előadás egy további indoka Tandori Dezső kongeniális magyar szövege, műfordítás-irodalomunk egyik újabb remeke.

A *Platonov* ugyancsak sűrűn szerepel világszerte a plakátokon: akár a kevésbé ismert, kevésbé méltányolt Shakespeare-művekben, a rendezők itt is a teremtő zseni jegyeit kutatják szízebb, tehát a felfedező szem számára kedvezőbb terepen. A dráma további vonzereje, hogy szövege jóval hosszabb az előadhatónál,

a mindenkori koncepció szerint húzható meg. Főhőse jellegzetes csehovi figura, némiképp Ivanovra emlékeztet: tehetetlenségbe sűppedő tehetsége miatti elkeseredése készleten önpusztításra és mások életének feldúlására; az utóbbiak sorában néhány döbbenetesen szép csehovi nőalakot is találunk. Az idei évad egyik eseménye volt a főiskolások Platonov-vizsgaelőadása, *Horvai István* rendezésében; a művet ő rendezte most is, természetesen megújított elgondolással.

Nagyrészt ősbemutatók képviselik a modern kortársi drámát is. A színműveiről jól ismert *Alekszandr Vampilov* nagyszerű alkotását, a *Vadkacsavadászatot*, mint remélhető, honfitársa, *Oleg Jefremov*, a moszkvai Művész Színház főrendezője viszi színre. A Vadkacsavadászat csehovi ihletésű mű. Főhősében, Zilovban, a fiatal értelmiségiben hasonló önpusztító energiák feszülnek, mert lényegül ellenmondásait nem bírja feloldani, és a lehetőségek közül nem tudja kiválasztani a neki valót. Az öngyilkosságtól utolsó percben visszarántja a baráti közösség, ám nyitott a kérdés: tud-e még Zilov valamit kezdeni az étellel, vagy marad a vadkacsavadászatnál, amely nem véletlenül idézi az ibseni vadkacsa szimbólumát: ez Zilov számára is pótcselekvés, menekülés a belső harmónia hiánya, az őszinte emberi kapcsolatokra való képzettség elől.

Bemutatásra vár két angol dráma is. *Peter Shaffer Equusát* már megelőzte a világhír: számos nagy színházban bizonyult felrázó revelációnak ez a dráma egy félresikerült életű fiatal fiúról, aki csak a lovak között érzi otthonosan magát és sötét, pusztító elkeseredésében mégis rájuk, egyetlen társaira támad. A kusza élet szálait bogozó pszichológusnak pedig gyógyítás közben saját életével, munkája reménytelenségének mélyebb okaival is szembe kell néznie. Kevesébb ismert *Brian Phelan* ír szerző *Váltóórrok* című műve, holott becsülésre méltó fehér holló napjainkban: humanista-realist dráma, mindvégig magas művészi színvonalú verbális kamara-rekvelés. Hőseit, két idős váltóórt, a társadalom „leírta”, lelketlen bürokratizmussal

szorította ki az életből, de ők nem hagyják magukat: tovább alakítják szerepüket, maguknak játsszák tovább a vasutasdit, hogy elhitessék magukkal: még élnek, még szükség van rájuk. Álomvilágukba egy leiketlen huligán tör be és a kényszerű önvédelem végül tragédiába sodorja őket.

Elképzeltető, hogy a nagy sikerű szolnoki bemutató után a Vígszínház is eljátssza *Mrozek* reprezentatív művét, a *Tangót*; ez attól függ, hogy sikerül-e egyeztetni az időpontokat a kiszemelt kiváló lengyel vendégrendezővel, *Jerzy Jarockival*.

Utoljára hagytuk azt a műsorvonulatot, amely pedig a Vígszínház tevékenységének középpontjában áll: az új magyar drámát. Pedig a választék most is gazdag: szerepel rajta „háziszerző”, a Vígszínházban még nem játszott, de jól ismert író, továbbá avatásra váró fiatal alkotó. A háziszerzőket ketten képviselik: *Csurka István*, nyomtatásból már ismert, mai életünk sűrűjébe vágó szatirikus drámájával, a *Deficittel*, valamint *Eörsi Ist-*

ván, aki az *Aldozatban* a brechti vitadráma egy hazai változatával kísérletezett: a történelem súlyos és bonyolult ellentmondásait mutatja fel egy bibliai tárgyú parabolában. Csak a Vígszínházban számít jövevénynek *Maróti Lajos*, aki *Az állam* című műve hőséül Platont, a nagy ókori filozófust választotta; három kísérlet során az ő nemes és jószándékú államelmélete szenved hajótörést, mert nem számolt a történelmi, társadalmi és lélektani valósággal és így eszméből utópiává vékonyult. Végül, Bereményi Géza után, az új évad fölfedezettje, *Nádas Péter*, aki *Találkozás* címen különleges, költői-zenei hangszerelésű játékot írt egy asszonyról és egy fiatal fiúról, akiket tragikusan összefonódott múltjuk gátol meg benne, hogy a jelenben segíthessenek egymáson.

Ellentmondásnak tetszhet, hogy a magyar drámákról szűkszavúban szóltunk. Pedig hát valamilyen módon ez is kifejezi a Vígszínház álláspontját: ezeket a műveket különleges meglepetésnek szánja nézői számára.

Szántó Judit